

BARN

Den ulydige forskeren

Mari Pettersvold har provosert i debatten om kartlegging av barn. Hun håper det utrettelige engasjementet varer livet ut.

TEKST: MARIANNE L.L. MELGÅRD
FOTO: TOM HENNING BRATLIE

Deltakende medborgere bør oppmuntres allerede i barnehagen, mener Mari Pettersvold.

– Den store trusselen mot et velfungerende demokrati er likegyldighet og apati, når folk slutter å tenke kritisk, mene noe og delta i offentligheten. Og tenker «jeg kan ikke gjøre noen forskjell uansett». Så dersom vi vil noe med barna våre, med utdannelsen av morgendagens voksne, må vi få inn muligheten for demokratisk deltakelse tidlig. Barna må oppleve at de blir hørt, sier sosiologen.

Pettersvolds fire barn og deres venner summer inn og ut av døra i det røde trehuset i Tønsberg, der 50-åringen snakker om tematikken fra sin ferske doktorgradsavhandling om demokrati og deltakelse i barnehager. På veggen henger et enslig Andy Warhol-trykk, skvist inn mellom et tjuetalls barnetegninger, både med og uten ramme.

– Enten kan neste generasjon bli omtrent som oss, ved at de kun reproducerer det voksne tillater, eller så kan de overskride det vi tenker og gjør. Dersom vi vil at verden skal gå videre og bli bedre, må barna få anledning til å erfare at det betyr noe å delta i fellesskapet, at det er betydningsfullt å danne seg en mening og bli hørt. At de voksne ikke alltid vet best. Blant annet skal barna arve en klode preget av overforbruk og en uansvarlig holdning til miljø og klima, og de blir i framtida nødt til å ta mer ansvar enn dagens voksegenerasjon, fastslår Pettersvold.

Det pompøse demokratiet

Hun forteller om barnehager der de yngste lærer om utrydding av regnskog og om skadelige virkninger av palmeolje i maten, og deretter skriver brev til matvarekjeder, sjokoladeprodusenter eller selveste kongen. Og at demokrati handler om så mye mer enn medbestemmelsesrett eller underskriftskampanjer.

– Ordet demokrati har blitt tappet for mening. Det har blitt et selvfølgelig og pompøst honnørord. Overfor de minste er jeg mest opptatt av at de skal oppmuntres til meningsdanning og meningsendring – de skal lære å bruke dømmekraften sin, tenke kritisk og ikke tro blindt på autoriteter. Vi trenger modige og handlekraftige barn, som skal slippe å bli desillusjonerte med en ovenifra-og-

Moderne tider LIVET

MARI PETERSVOLD

Yrke: Førsteamanuensis i sosiologi ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold.

Alder: 50.

Sivilstand: Gift, fire barn på 8, 14, 18 og 20 år.

Hvor er du i livet? Jeg har alltid tenkt at jeg er underveis og på vei videre. Jeg har aldri følt at jeg har landet.

PÅ SPARKET

Hva er din favorittfilm?

– Per Flys trilogi «Benken» (2000), «Arven» (2003) og «Drapet» (2005).

Hvilken bok har gjort sterkest inntrykk på deg?

– Peter Høegs «De måske egnede» fra 1993. Men den må leses på dansk!

Hva slags musikk hører du på?

– Egentlig så lite som mulig om jeg får velge. Min mann har fylt huset med plater og instrumenter, selv setter jeg stor pris på stillheten når anledningen byr seg.

ned-holdning når de ønsker å engasjere seg mot urett, for eksempel, sier Pettersvold.

Men tematikken blir gjerne misforstått til at demokrati for barn betyr at barna skal få bestemme mer og møte færre grenser. Pettersvolds tilnærming innebærer heller flere forpliktelser og en økt forståelse av at de reglene vi har blitt enige om gjelder for alle, forklarer hun.

– Demokrati er det motsatte av å bestemme mer selv og følge sin egen frie vilje. Demokrati handler om å legge bånd på seg, forplikte seg til hva fellesskapet avgjør og bidra til å finne løsninger innenfor disse rammene. Mer enn personlige lyster handler demokrati om solidaritet og bidrag til et samfunn, fastslår sosiologen.

Barnebutikken

Pettersvolds navn ble kjent i offentligheten med debattboka «Mestrer, mestrer ikke – Jakten på det normale barnet», utgitt i 2012 og skrevet sammen med professor i pedagogikk Solveig Østrem. I boka diskuterte de konsekvensene av kartleggingsverktøy og pedagogiske programmer som mange kommuner pålegger barnehager å bruke.

«Det er blitt god butikk at barna våre blir kartlagt, målt, veid, testet og undersøkt, med 'det normale barnet' som ideal», skrev forfatterne. For med de standardiserte testene blir barn lett definert som avvikere, og testresultatene følger gjerne barna langt fram i skolealder. Boka utløste et skred av kronikker, radiodebatter og leserinnlegg.

– Vi traff en nerve, for ikke bare er utviklingen en trussel mot barnas læringsmiljø og personvern, men skjemaveldet som følger det offentliges sult etter standardisering og rapportering, umyndiggjør fullstendig fagfolkene som jobber i barnehagene. Et detaljert styringssystem som ikke gjør plass til situasjonsbetinget skjønn og dømmekraft, men som fratar fagfolk som barnehagelærere, lærere, leger og sykepleiere mulighet og tillit til å utøve faget sitt, sier Pettersvold.

Hun peker på den nyliberalistiske tenkningen, kjent gjennom New Public Management, som henter tenkning fra næringslivet inn til offentlig sektor. Frykten er å «overlate ting til tilfeldighetene», og tanken er at mengden ressurser som

går inn, effektivt og nøyaktig skal måles opp mot gevinsten som hentes ut. Kritikere trues til taushet. Ledelsen er lojal mot kommunens bestemmelser framfor barnas, pasientenes eller elevenes beste. Fagfolks yrkesstolthet og ansvarsfølelse svekkes aktivt.

– Vilanserte nettopp debattboka «Profesjon og kritikk», der vi tar opp den samme tematikken. Umyndiggjøring av fagfolk, som barnehageansatte, fører til at demokratisk deltakelse blir umulig. Også for barnehagebarna. En rett de faktisk har gjennom FNs barnekonvensjon, artikkel tolv – barn har rett til å fritt uttrykke sine synspunkter i forhold som berører barnet, sier Pettersvold.

De lydlige forskerne

Hun vokste selv opp i Horten, far var yrkessjåfør og mor ansatt ved trygdekontoret. Feriene ble tilbrakt på gården til besteforeldrene. Og Pettersvold ble tidlig fascinert av det gode, trauste, disiplinerte arbeidet.

– De arbeidet ikke for å realisere seg selv, men de gjorde jobben sin og var stolte av det. Jeg har alltid vært trukket mot den arbeidsdisiplinen. Den tok jeg med inn i den akademis-

PÅVIRKEREN: Sosiolog Mari Pettersvold kjemper for barns demokrati. Men hva hun mener med det blir ofte misforstått. Her utenfor Stortinget i Oslo.

«Det er for mange lydlige forskere»

MARI PETERSVOLD

ke verden. Jeg har stor glede av å jobbe fokusert og systematisk og tenke at «dette blir noe», sier sosiologen, som har bidratt til seks bøker, en mengde rapporter fra prosjekter og forskningsartikler og bare de to siste årene rundt 15 kronikker og innlegg i aviser.

En lyshåret gutt kommer løpende inn fra hagen og vil ha mammas oppmerksomhet. Pettersvold er midt i en lengre tankerekke, og sønnen får høflig beskjed om å vente mens hun fullfører resonnementet.

– Anders har en bestemor som er 50 år gammel slik som deg, sier gutten fnisende og løper ut i hagen igjen. Pettersvold humrer.

– Jeg har ingen problemer med å bli eldre, og ser også hvilken utrolig verdifull rolle de gamle nestorene spiller. Professor Nils Christie, blant annet, som vi nettopp mistet. Han

var så motstrøms, ingen skriver bøker med titler som «Hvis skolen ikke fantes?» lenger! Forskningen blir gjerne så pen og pyntelig, som Christie skrev i Aftenposten i februar – «Hvis all forskning skal finansieres etter søknad til Forskningsrådet, hvor blir den frie forskningen av da?» Det er for mange lydlige forskere, sier Pettersvold.

Hun håper å selv bli en av disse utrettelige engasjerte, helt inn i sine eldre dager.

– Christie syklet uansett hvor han skulle, helt til det siste. Og 87 år gammel døde han, på sykkel, påkjørt av trikken. Jeg har enorm respekt for hans bidrag til samfunnsfagene og den offentlige debatt.

Trampoline-forhandlinger

Pettersvold forteller at ideen om deltakende barn også er viktig på hjemmebane, i oppdragelsen av de fire barna på 8, 14, 18 og 20 år. Barnas far er professor i pedagogikk ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold, der også Pettersvold er ansatt som førsteamanuensis, og paret er opptatt av at de yngste skal oppleve både rettigheter og plikter i hjemmet.

– Vi oppdrar nok barna litt nøk-

«Ordet demokrati har blitt tappet for mening. Det har blitt et selvfølgelig og pompøst honnørord»

MARI PETERSVOLD

ternt med husarbeid, der alle har sine jobber. Og det er ikke så mye rom for å sutre over plikter, så som lekser. Her i huset får de høre at de er privilegerte, og vi ønsker ikke å skjemme dem bort materielt. Spør de om ny mobiltelefon fordi den gamle er treig, holder ikke det, sier Pettersvold.

Hun ser gjerne at barna blir «skikkelige folk», handlekraftige nok til å forsyne seg av verden. Og

selv om barneoppdragelsen preges av både grensesetting og klare forventninger, hender det at mor og far utmanøvreres demokratisk i sitt eget hjem.

– Med flere barn i nabohusene har vi hittil greid oss uten å kjøpe vår egen trampoline, helt fram til i år, når nabobarna ble for gamle. Og da våre to yngste spurte min mann og meg om å kjøpe inn en egen til hagen, sa vi ja i et svakt øyeblikk. Før vi tenkte oss om, så for oss styret med å flytte rundt på den svære innretningen og angret, sier Pettersvold.

Foreldrene tilbød derfor barna heller pengene trampoline og sikkerhetsnett ville kostet. Men de ble møtt av en fulltegnet underskriftskampanje med signaturer fra nabolaget og vanntett argumentasjon: Hadde barna først blitt lovet trampoline, var det urettferdig av foreldrene å gå tilbake på sitt ord.

– Det er flott at de har lært seg å argumentere og bruke demokratiske virkemidler, sier sosiologen med et sukk.

– Så der står den og ruver ute i hagen. Jada.